

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
Національний університет цивільного захисту України
Навчально-науковий інститут цивільного захисту
Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

ГУМАНІТАРНИЙ ДИСКУРС СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, МАЙБУТНЄ

матеріали XXVI Міжнародної наукової конференції,
30 квітня 2026 року

ЧЕРКАСИ – 2026

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут цивільного захисту
Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

**ГУМАНІТАРНИЙ ДИСКУРС
СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ:
МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, МАЙБУТНЄ**

матеріали XXVI Міжнародної наукової конференції

30 квітня 2026 року

Черкаси
2026

УДК 009

Рецензенти:

Валентин ЛАЗУРЕНКО, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Черкаський державний технологічний університет;
Наталія ЗЕМЗЮЛІНА, доктор історичних наук, професор, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького;
Ольга ПРОЦЕНКО, доктор філософських наук, професор, Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут».

Головний редактор:

Тетяна ЧУБІНА – доктор історичних наук, професор.

Відповідальний секретар:

Аліна КРИШТАЛЬ – кандидат педагогічних наук, доцент.

Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали XXVI Міжнародної наукової конференції, 30 квітня 2026 року. – Черкаси: НУЦЗ України, 2026. 724 с.

У збірнику представлено матеріали XXVI Міжнародної наукової конференції «Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє». Зміст видання охоплює широке коло гуманітарних питань, серед яких особливу увагу приділено розвитку соціальних комунікацій та визначенню ролі соціально-гуманітарних дисциплін у підготовці фахівців служби цивільного захисту. Авторами досліджено особливості впровадження гендерного компонента у сектор безпеки, проаналізовано актуальні питання психології та педагогіки, а також обґрунтовано необхідність гуманітаризації освіти у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Важливе місце у збірнику посідають розвідки, присвячені комплексному впливу російської агресії на українське суспільство. У матеріалах ґрунтовно проаналізовано прямі та опосередковані наслідки війни, запропоновано дієві механізми підтримання життєдіяльності країни в кризових умовах, а також окреслено шляхи майбутнього відновлення, сталого зростання та всебічного розвитку держави. Видання розраховане на здобувачів вищої освіти, молодих науковців і всіх, хто прагне глибше зрозуміти гуманітарні виклики сьогодення.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 9 від 27 березня 2026 року)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі
комісією з питань роботи із службовою інформацією
у Національному університеті цивільного захисту України
(протокол № 4 від 14 квітня 2026 року)*

<i>Яна БОНДУРОВА, Тетяна СЛОБОДЯНИК</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	643
<i>Олескій ВАСИЛЕЧКО, Валентина ПОДЛЕСНА</i> ВАЖЛИВІСТЬ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ	645
<i>Ілля ВІНІЧЕНКО, Оксана ІВАЩЕНКО</i> ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	647
<i>Ганна ВОЙЦІШЕНА, Ольга СТОЛЯРЕНКО</i> ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОШГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	649
<i>Дар'я ГАСАНОВА, Катерина ЯРЕСЬКО</i> РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТІЛА В РЕКЛАМНИХ КОМУНІКАЦІЯХ FASHION-БРЕНДІВ У КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ	651
<i>Євгенія ЄРЕМЕНКО, Андрій ІВАНОВ</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРОТИДІЇ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМИ КОНФЛІКТАМИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ.....	654
<i>Артем ЖАДАН, Яніна ФЕДОРЕНКО</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В КІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	657
<i>Михайло ЖУРБА, Владислава КОЛОДЯЖНА, Інна БЄЛОВА</i> ІНСТИТУЦІЙНА ВІДПОВІДЬ УКРАЇНИ НА ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО У ВОЄННИЙ ЧАС: БЕЗПЕКОВИЙ СЕКТОР, СТАНДАРТИ ТА ПІДЗВІТНІСТЬ.....	658
<i>Roman KARPENKO</i> GENDER STEREOTYPES IN THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF WAR AND MARTIAL LAW.....	662
<i>Олександр КОЛОДОЧКА, Наталія ЄРЕМЕЄВА</i> THE INFLUENCE OF THE GENDER STATUS OF PARTICIPANTS ON SPEECH COMMUNICATION	664
<i>Людмила КОМАРНІЦЬКА</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОРМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ	665
<i>Ольга КРАВЧЕНКО, Марія ДМИТРЕНКО</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ-ПОЛІТИКА ТА ЖІНКИ-ВІЙСЬКОВОЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	667
<i>Максим КУЛІНСЬКИЙ, Валентина ПОДЛЕСНА</i> ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	669
<i>Софія ЛІВА, Лідія СУКМАНОВСЬКА</i> ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ФАКТОР ПОШИРЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....	670
<i>Костянтин МАРКЕВИЧ, Валентина ПОДЛЕСНА</i> ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ВИМІР ТА РЕАЛІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	673

Закон України «Про Збройні Сили України» передбачає функціонування ЗСУ на основі законності та підпорядкування конституційним принципам.

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» гарантує рівне грошове забезпечення та залежно від посади та передбачає рівний доступ до соціальних гарантій.

Отже, не можемо не погодитись з думками науковців, що «держава багато уваги приділяє створенню спеціальної нормативно-правової бази для реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Проте реалізація конституційного принципу гендерної рівності на практиці можлива за умови формування розвинутої системи прав, політичної й правової культури населення [5, 93]. Також, на нашу думку, подальшого вдосконалення потребує практична реалізація вказаних норм національного права. Адже, забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки та оборони України є важливим елементом демократичного розвитку держави та ефективного функціонування безпекових інституцій, що сприяє реалізації конституційних принципів рівності, недискримінації та верховенства права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Rees, T. (1998). *Mainstreaming Equality in the European Union: Education, Training and Labour Market Policies*. Routledge.
2. Світлана Ганаба. Жінки у Збройних Силах України: можливості інтеграції. Правові гарантії гендерної рівності в секторі безпеки і оборони України: збірник тез доповідей учасників круглого столу (17 червня 2021 року) / упор. І. М. Євхутіч. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 27-28.
3. Тінін Д., Тимофєєв В. Психологічні аспекти гендерної політики в секторі безпеки України: співвідношення маскуліності та фемінізму. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2022. 395-396.
4. Конституція України, 1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Арнаутова В., Лукічов В., Нікітюк Т. Путівник гендерної інтеграції у Збройних Силах України: посібник. 2020, 236 с. https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/4/8/479044_0.pdf

ВАЖЛИВІСТЬ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

*Олескій ВАСИЛЕЧКО, ННІ цивільного захисту, ЦЗк-25-1 група
НК – Валентина ПОДЛЕСНА
Національний університет цивільного захисту України*

Гуманітарна підготовка особового складу Державна служба України з надзвичайних ситуацій є важливою складовою системи професійної освіти та службової діяльності у сфері цивільного захисту. Вона спрямована на формування світоглядних орієнтирів, морально-етичних якостей, правової культури та психологічної стійкості працівників служби.

В умовах підвищених ризиків, зростає відповідальність за життя і здоров'я людей, а також необхідності діяти в екстремальних ситуаціях гуманітарна підготовка забезпечує розвиток соціальної відповідальності, патріотизму, дисциплінованості та здатності до ефективної комунікації. Таким чином, гуманітарна підготовка є необхідною передумовою формування високопрофесійного фахівця системи

цивільного захисту України. За відсутності належного рівня такої підготовки зростає ризик виникнення непорозумінь і конфліктних ситуацій у взаємодії з населенням, зниження авторитету служби в суспільстві, а також недостатнього рівня професійної та комунікативної компетентності [1].

Соціально-гуманітарна робота з особами рядового і начальницького складу та працівниками органів і підрозділів цивільного захисту (далі – з особовим складом) – це безперервний процес, який включає комплекс організаційних, соціологічних, педагогічних, психологічних, інформаційно-пропагандистських, правових, культурно-просвітницьких, соціальних та індивідуальних виховних заходів, спрямованих на усвідомлення особовим складом політичної мети діяльності Міністерства внутрішніх справ, системи цінностей, які вони захищають, розвиток та підтримання професійно необхідних психологічних якостей, сприяння реалізації встановлених державою соціально-економічних та правових гарантій щодо забезпечення високої готовності сил, статутного порядку, згуртованості колективів для виконання завдань за призначенням, компетентності під час виконання службових обов'язків [2].

Така реалізація громадянських прав та свобод особового складу, забезпечує їхній морально-психологічний, духовний, культурний, фізичний розвиток та створює умови для здійснення ефективної професійної діяльності; реалізацію встановлених державою соціально-економічних та правових гарантій особового складу, членів їхніх сімей, ветеранів МВС, їх соціальної та професійної адаптації.

Гуманітарна підготовка в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій є важливим напрямом формування професійної культури особового складу. Вона охоплює вивчення основ законодавства, етики службової діяльності, психології управління та комунікації, а також спрямована на утвердження загальнолюдських цінностей і принципів служіння суспільству. Зазначена підготовка забезпечує належний рівень службової дисципліни, відповідальності та здатності діяти в умовах підвищеного психоемоційного навантаження, що є необхідним для ефективного виконання завдань у сфері цивільного захисту [1].

З метою організації навчання працівників з питань цивільного захисту на кожному підприємстві, в установі та організації на підставі програм, затверджених Державною службою України з надзвичайних ситуацій, розробляються і затверджуються відповідні програми загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. Навчання здійснюється за курсовою (груповою) та індивідуальною формами. Розподіл працівників за навчальними групами проводиться наказом (розпорядженням) керівника підприємства, установи чи організації [3].

Навчальні групи формуються у межах структурних підрозділів. Для кожної групи складається та затверджується розклад занять, а також забезпечується ведення журналу обліку проведених занять. Проведення занять за курсовою (груповою) формою здійснюється в робочий час керівниками навчальних груп, призначеними з числа керівників або їх заступників відповідних структурних підрозділів. Призначені особи проходять короткострокову спеціальну підготовку у навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту з метою набуття необхідних методичних знань та практичних навичок. Індивідуальна форма навчання передбачає самостійне опрацювання працівниками визначених програмою тем з наданням консультацій керівником навчальної групи відповідно до затверджених графіків. Для забезпечення належної організації індивідуального навчання створюється фонд спеціальної навчальної літератури, рекомендованої ДСНС для використання у системі підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях [3].

Отже, належна організація та системність гуманітарної підготовки сприяють підвищенню професійної компетентності, зміцненню авторитету служби в суспільстві та забезпеченню якісної взаємодії з населенням під час реагування на надзвичайні

ситуації. Таким чином, гуманітарна підготовка виступає важливою умовою формування професійно підготовленого, відповідального та морально зрілого фахівця системи цивільного захисту України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи від 06.03.2008 N 177 «Про затвердження Настанови з організації соціально-гуманітарної роботи з особами рядового і начальницького складу та працівниками органів і підрозділів цивільного захисту \ 2026.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0177666-08#Text>.

2. Проведення заняття з профільної підготовки з особовим складом ГУ ДСНС УКРАЇНИ у Львівській області \ 2026. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://lv.dsns.gov.ua/upload/2/2/9/0/5/4/3/49organizaciia-socialno-gumanitarnoyi-roboti.docx&ved=2ahUKEwj19YmW7PeSAxV3TVUIHeedHPYQFnoECEcQAQ&usq=AOvVaw0q7njgc6gTrjhxirNIWA5E>.

3. Державне підприємство «ІНФОТЕХ» Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. 2026. URL: <https://dsns.gov.ua/navchannya-naselennya-diyam-u-nadzvichaynih-sitaciyah/programa-zagalnoyi-pidgotovki-pracivnikiv-do-diy-u-nadzvichaynih-situaciyah>.

ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

*Ілля ВІНІЧЕНКО, ННІ цивільного захисту, група ЗЦЗ-25
НК – Оксана ІВАЩЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет цивільного захисту України*

Поточний етап розвитку суспільства в Україні, що відбувається під час повномасштабної збройної агресії, характеризується глибокими змінами у соціальних ролях та гострою потребою у доланні усталених гендерних уявлень. Незважаючи на наявність обширної законодавчої бази, проблема гендерної неупередженості залишається вкрай актуальною. Гендерна асиметрія у сфері праці та соціальних взаємин виявляється через нерівні шанси здобути освіту, професійну підготовку, а також через необґрунтовану різницю в оплаті праці: жінки за виконання тих самих обов'язків нерідко отримують лише 71% від заробітку чоловіків. Однією з ключових причин такого стану є вкорінений стереотип, що покладає винятково на жінку тягар ведення господарства, на що вони витрачають удвічі більше часу, аніж чоловіки. Війна цю ситуацію загострила: руйнування комунальної системи та відсутність послуг змушують жінок жертвувати кар'єрним розвитком заради забезпечення виживання родини, особливо там, де чоловіки або на військовій службі, або вже не повернуться [1].

Стан ринку праці свідчить, що попри чинність міжнародних та вітчизняних документів щодо рівності, прогресу заважає відсутність системного підходу у діях державних органів. Гендерна нерівність трактується як властивість соціальної структури, де жіночі та чоловічі групи зіштовхуються зі стабільними відмінностями та необмеженими можливостями. Це простежується у виборі професій, у доступі до підвищення кваліфікації та умовах працевлаштування. Нерівномірний розподіл хатніх обов'язків часто підштовхує жінок обирати менш престижну роботу з гнучким